



Agencja Pracy Twórczej „NoomeR”

PRZEGLĄD EPOK LITERACKICH

Chronologia i podstawowe informacje

DOBRCZE ZDANA MATURA 2020

MARTA ZDANOWSKA

Spis treści

Starożytność – Antyk i Biblia	4
Nazwa epoki:	4
Zasięg czasowy i periodyzacja antyku:	4
Filozofia epoki	5
Postawy filozoficzne:	5
Biblia	6
Średniowiecze	7
Nazwa epoki i ramy czasowe epoki:	7
Filozofia epoki:	8
Ideologia i pojęcia ważne dla epoki:	8
Renesans	9
Nazwa i ramy czasowe epoki:	9
Zasięg czasowy i periodyzacja:	9
Filozofia epoki:	10
Ideologia i pojęcia ważne dla epoki:	10
Barok	11
Nazwa i ramy czasowe epoki:	11
Daty graniczne i periodyzacja epoki:	11
Filozofia epoki	11
Filozofowie baroku:	12
Oświecenie	13
Nazwa i ramy czasowe epoki:	13
Daty graniczne i periodyzacja oświecenia:	13
Filozofia i światopogląd epoki	14
Główne kierunki filozoficzne epoki, najważniejsze hasła i pojęcia:	14
Romantyzm	15
Nazwa i ramy czasowe epoki	15
Daty graniczne i periodyzacja romantyzmu w Polsce.	15
Filozofia epoki	16
Najważniejsze hasła i pojęcia charakterystyczne dla romantyzmu:	16
Typy bohaterów romantycznych	17

Pozytywizm.....	18
Nazwa i ramy czasowe epoki.....	18
Daty graniczne i periodyzacja pozytywizmu w Polsce.	18
Periodyzacja pozytywizmu polskiego nie jest jednolita. Podział wygląda następująco:	18
Filozofia epoki.....	19
Najważniejsze hasła i pojęcia charakterystyczne dla pozytywizmu europejskiego i polskiego:.....	20
Młoda Polska.....	22
Nazwa i ramy czasowe epoki.....	22
Daty graniczne i periodyzacja w Polsce.....	22
Filozofia epoki.....	22
Najważniejsze hasła i pojęcia charakterystyczne epoki – tzw. młodopolskie -izmy: ..	23
XX-lecie międzywojenne (lub międzywojnie).....	24
Nazwa i ramy czasowe epoki.....	24
Filozofia epoki.....	24
Nowe cele sztuki XX w.:.....	25
Współczesność.....	26
Nazwa i ramy czasowe epoki.....	26
Wojna i okupacja – „czas spełnionej Apokalipsy”.....	26
Ramy czasowe.....	26
Ważne pojęcia:.....	26
Współczesność powojenna.....	27
Nazwa i ramy czasowe epoki.....	27
Filozofia epoki.....	28
Najważniejsze hasła i pojęcia charakterystyczne.....	29

Starożytność – Antyk i Biblia

Nazwa epoki:

Starożytność to okres w historii od wynalezienia pisma do V w. n.e. Kulturę europejską ukształtowały: Grecja, Rzym i chrześcijaństwo.

- Antyk – pojęcie określa epokę, która obejmuje starożytność grecko-rzymską. Zaczyna się od powstania pierwszych utworów literackich pochodzących z ok. VIII w. p.n.e.
- Biblia – powstała w innym kręgu kulturowym, mniej więcej od XIII w. p.n.e. do I w. n.e.

Zasięg czasowy i periodyzacja antyku:

etap	wydarzenia
przełom IX i VIII w. p. n. e.	Dominuje epika , powstają eposy Homera – Iliada i Odyseja
VII i VI w. p. n. e.	Dominuje liryka , tworzą wybitni poeci starożytni: Tyrtajos, Safona, Anakreont, Symonides
V w. p. n. e.	Dominuje dramat , powstają wielkie tragedie Ajschylosa, Sofoklesa, Eurypidesa
Koniec V i IV w. p. n. e.	Dominuje filozofia , działają: Sokrates, Platon, Arystoteles Rozkwita kultura antycznej Grecji
Przełom IV i III w. p. n. e.	Dominuje epigramat , tworzą: Symonides, Teokryt, Kallimach z Cyreny
III w. p. n. e.	Wielkie szkoły filozoficzne : stoicy (Zenon z Kition), epikurejczycy (Epikur z Samos), hedoniści (Arystyp z Cyreny), cynicy, sceptycy
I w. p.n.e.-II w. n.e.	Rozkwit literatury rzymskiej; tworzyli: Wergiliusz, Horacy, Owidiusz, Seneka, Marek Aureliusz
III i IV w.	Początek kultury chrześcijańskiej, której ośrodkiem stał się Rzym; zmierzch antyku; pierwsze zwiastuny średniowiecza
476 r. – umowna data końca antyku	Germańskie wojska zdobywają Rzym, kres Cesarstwa Zachodniorzymskiego

Filozofia epoki

Filozofia powstała w starożytnej Grecji (ok. VIII-VI w. p.n.e.) i stała się pierwszym znanym sposobem wyjaśniania świata i zjawisk przyrodniczych bez konieczności odwoływania się do mocy boskich. Filozofowie greccy odrzucili mitologiczną wizję świata i próbowali opisać rzeczywistość za pomocą rozumu.

Sokrates – jeden z najwybitniejszych filozofów epoki, nauczyciel Platona. W jego rozumowaniu główną rolę odgrywała metoda heurezy – czyli stawianie pytań. Uznawał istnienie absolutnego dobra (którym wg niego była doskonałość osobista) i absolutnej prawdy, które można poznać za pomocą tzw. żywego dialogu. Interesowało go dobre i uczciwe życie, w ten sposób **zapoczątkował etykę**. Uważał, że to, co dobre, wyrasta z mądrości, zatem by być dobrym – trzeba być mądrym. Stworzył pojęcie **cnoty**, którą utożsamiał ze szczęściem, świadomością dobra i zła. Twierdził, że zachowywanie cnoty jest gwarancją doskonałości i moralnego postępowania.

Platon – uczeń Sokratesa. Jest twórcą pierwszego systemu filozoficznego, tzw. idealizmu obiektywnego. Uważał, że byty rzeczywiste są jedynie odbiciem bytów idealnych. Twierdził, że rzeczywistość to świat pozorów; prawdziwy jest świat idealny, niedostępny zmysłom, którego należy mieć świadomość i do którego należy dążyć. Platon najwyższą wartość poznawczą przypisywał duszy, która wg niego obdarzona jest wrodzoną wiedzą o ideach.

Arystoteles – uważany za najwszechstronniejszego myśliciela i uczonego starożytności. Zajmował się niemal wszystkimi ówczesnymi dziedzinami wiedzy. W dziedzinie etyki wprowadził pojęcie **ideału**, do którego człowiek powinien dążyć. Za szczęście uważał czynienie dobra i życie w cnotcie. Stworzył także etykę **złotego środka** – czyli poszukiwanie umiaru we wszystkim, co człowiek czyni, a także uważał, że szczęście polega na życiu rozumnym i dążeniu do doskonałości.

Postawy filozoficzne:

Stoicyzm – doktryna filozoficzna, której twórcą jest Zenon z Kition. Jej zwolennicy propagowali życie zgodne z rozumem i opanowanie namiętności jako najwyższą cnotę i warunek szczęścia.

Epikureizm – doktryna filozoficzna stworzona przez Epikura z Samos, zgodnie z którą życie szczęśliwe jest tożsame z życiem moralnym. Za szczęście Epikurejczycy uznawali brak cierpień. W literaturze pod nazwą epikureizmu kryje się często dążenie do korzystania z uciech życia, ale z umiarem.

Hedonizm – nurt filozoficzny, którego twórcą jest Arystyp z Cyreny. Nazwa pochodzi od greckiego słowa „hedone”, które znaczy rozkosz. Hedoniści uważali rozkosz cielesną za jedyny cel życia człowieka i naczelną motyw ludzkiego postępowania.

Biblia

Biblia jest księgą świętą, zawiera ogólnoludzki kodeks moralny, zawiera zbiór prawd i zasad. Biblię (zwaną Pismem Świętym) dzielimy na Stary i Nowy Testament.

- Stary Testament – jest zbiorem pism judaistycznych i obejmuje 46 ksiąg.
- Nowy Testament – jest zbiorem pism chrześcijańskich i obejmuje 27 ksiąg.

Księgi w Starym i Nowym Testamencie można podzielić na trzy rodzaje ksiąg (tematycznie):

- **Księgi historyczne** – opisują dawne wydarzenia; w Starym Testamencie to: Pięcioksiąg Mojżesza (ks. Rodzaju, Wyjścia, Liczb, Powtórzonego Prawa, Kapłańska), natomiast w Nowym Testamencie to: Ewangelie (Mateusza, Łukasza, Marka, Jana) oraz Dzieje Apostolskie.
- **Księgi mądrościowe** (dydaktyczne) – pokazują postawy godne naśladowania; w Starym Testamencie to między innymi księgi: Hioba, Przysłów, Psalmów, Mądrości, Koheleta; natomiast w Nowym Testamencie – Listy.
- **Księgi prorockie** (profetyczne) – objawiają przyszłość; w Starym Testamencie to Księgi: Izajasza, Ezechiela, Daniela, Jeremiasza; w Nowym Testamencie – Apokalipsa św. Jana.

Pierwszym przekładem z języka aramejskiego na język grecki był tzw. „przekład siedemdziesięciu” – **Septuaginta** (dokonało go około siedemdziesięciu uczonych). Natomiast najważniejszym przekładem był przekład z greki na łacinę, którego dokonał św. Hieronim – tzw. **Wulgata**.

Najważniejsze polskie przekłady to: przekład Jakuba Wujka z końca XVI w. oraz Biblia Tysiąclecia – tłumaczona bezpośrednio z języków oryginalnych przez benedyktynów tynieckich (wydana po raz pierwszy w 1965 r.)